

Stapje voor stapje de grenzen verleggen

Een kennismaking met het werken met vluchtelingenkinderen en de methodiek van Stichting Tussenspel.

Germa de Jong is initiatiefneemster van Stichting Tussenspel. Lara Smink is werkzaam als spel- en beeldend therapeute in haar eigen praktijk en maakt deel uit van de werkgroep van de Stichting Tussenspel.

Mohammad, een Syrische jongen van zes jaar, komt schuifend de kamer binnen. Hij heeft zijn capuchon over zijn hoofd getrokken en kijkt via het randje om zich heen. Hij spreekt nog weinig Nederlands. Ik gebaar naar hem dat hij aan tafel mag komen zitten. Mohammad komt stapje voor stapje dichterbij en gaat zitten. Ik wijs naar een kistje, dat op tafel staat, en gebaar of we het open zullen maken. Hij knikt ja. Ik schuif het iets dichterbij hem toe en laat hem zien hoe hij het kan openen. Als hij het open maakt en de potloden ziet liggen, verschijnt heel kort een lach op zijn gezicht. Hij geeft mij het gevoel dat hij er nog niks uit durft te pakken. Ik besluit daarom voor hem te tekenen. Ik benoem dat ik een verhaal maak en zeg: 'Er was eens een boom', waarop ik een boom teken. Hierna verzin ik dat er een vogel in de lucht vliegt en een meertje op de grond komt. Mohammad kijkt naar het blad, ik wijs een lege plek aan en vraag hem wat daar komt. In eerste instantie blijft het stil, maar ik vertrouw erop dat Mohammad iets kan verzinnen. Dan zegt hij: 'Bal'. Ik teken de bal voor hem en hij steekt zijn duim op. Het eerste contact is gemaakt. Tot mijn plezier zie ik Mohammad een potlood pakken en figuurtjes bij de bal tekenen. Hij zegt: 'Voetbal!'

Stichting Tussenspel

In 2012 kwam ik op de website van Stichting Tussenspel terecht. Wat ik daar las was precies waar mijn hart lag: met kinderen werken, waarvoor de reguliere hulpverlening om

wat voor reden dan ook niet toegankelijk is, maar waar wel heel hard hulp nodig is. Ik werd lid van de begeleidingsgroep. Onder de vleugels van Germa de Jong, oprichtster en inhoudelijk directeur van Stichting Tussenspel, maakte ik mij de methodiek van de stichting eigen en zette ik projecten op.

Het thema van dit nummer is 'grenzen'. Ik besepte, toen ik dit artikel aan het schrijven was, dat dit precies is wat Stichting Tussenspel doet. Deze organisatie gaat voorbij aan de grens waar andere hulpverlening stopt of moeilijk te bereiken is. De stichting verlegt deze grens, voor zowel ouders als voor de kinderen om naar therapie te komen. Dat ouders deze ondersteuning voor hun kinderen niet weten te organiseren is niet zo vreemd. De ouders zijn net gemigreerd en hebben zelf de nodige traumatiserende ervaringen achter de rug. Om dan ook nog de wegen te zoeken naar ondersteuning voor hun kind in een vreemd land is gewoonweg teveel gevraagd. Stichting Tussenspel werkt om deze reden bewust op scholen. De school is een plek waar ouders en kinderen al aanwezig zijn en zich op hun gemak voelen. Het contact met ouders, leerkrachten en andere betrokkenen is daar bovendien al aanwezig of snel te leggen.

Werkwijze

Stichting Tussenspel is een landelijk netwerk van therapeuten, gespecialiseerd in het opzetten en uitvoeren van outreachende zorgprojecten voor kinderen in knelsituaties. De

stichting wil door middel van laagdrempelige vaktherapie en speltherapie steun bieden aan die kinderen, die momenteel tussen de wal en het schip vallen. Het gaat hierbij om kinderen in de basisschoolleeftijd, die zich in zeer moeilijke sociale omstandigheden bevinden, voor wie de reguliere hulpverlening (nog) onvoldoende toereikend is. De therapeuten van de stichting richten zich vooral op asielzoekerskinderen, vluchtelingenkinderen en zorgleerlingen in achterstandswijken.

Kenmerkend voor de methodiek is de laagdrempelige manier van werken:

- De therapeut werkt op de basisschool: een plek waar de kinderen zich veelal veilig en thuis voelen.
- De therapeut werkt nauw samen met de leerkracht en de ouders.
- De therapeut is deskundig in de problematiek van kinderen in de hierboven genoemde doelgroep en houdt rekening met culturele verschillen.
- De therapeut werkt met non-verbale middelen om taalbarrières te overwinnen.
- De therapeut zet het kind weer meer in de eigen kracht en creëert de mogelijkheid zodat het kind dit zelf verder kan uitbouwen.
- De therapeut benut praktische middelen als tekeningen, zelfgemaakte spelletjes of 'huiswerk' om het kind en gezin in het dagelijks leven te ondersteunen.
- De therapeut probeert een brug te slaan tussen school, thuissituatie en eventueel betrokken hulpverleners. Op deze manier worden alle betrokkenen zo goed en efficiënt mogelijk in het proces betrokken in het belang van het kind.

De grenzen van Najib

Najib is een jongen van acht jaar oud, die samen met zijn moeder en zusje is gevlucht uit Syrië. Hij is aangemeld voor individuele therapie, omdat hij in de klas snel afgeleid is, niet tot leren komt, snel boos kan worden en thuis last heeft van nachtmerries en herbelevingen.

Najib komt de kamer binnenlopen en kijkt om zich heen. Op de grond staan bakken spelmateriaal, op de tafel ligt een tekenmap klaar en er staat een kistje met tekenspullen. Ik zie Najib naar het spelmateriaal kijken, maar hij loopt er niet naar toe. Hij gaat aan tafel zitten, met zijn handen in elkaar gevouwen en zijn schouders opgetrokken. Zijn Nederlands is redelijk goed, dus ik kan bij hem iets meer uitleg geven. Ik benoem dat ik een spel- en tekenjuf ben en dat ik speciaal voor hem en andere vluchtelingenkinderen op school ben gekomen. Zij zijn kinderen die extra sterk hebben moeten zijn, omdat ze uit een land komen waar oorlog was. Hij heeft moeten vluchten en woont nu hier alleen met zijn moeder en zusje. Terwijl ik dit in korte

zinnen zeg, zie ik Najib knikken, zakken zijn schouders en gaat hij steeds meer rechtop zitten. Ik wijs de map aan en zeg dat dit zijn map is en dat hij daar zijn naam op mag zetten. Hij doet dit heel klein in een hoekje. Ik vraag of hij er nog iets anders bij wil tekenen. Hij knikt. Terwijl hij een potlood pakt, zie ik hem nogmaals naar het spelmateriaal kijken. Ik wijs naar de bakken en vraag of hij daar graag naar wil kijken. Hij knikt, maar staat niet op. Ik loop naar de bakken, ga erbij op de grond zitten en gebaar naar hem dat hij mag komen. Hij komt naast mij op de grond zitten en samen gaan we bak voor bak langs. In eerste instantie haal ik er zo nu en dan iets uit en benoem wat het is. Najib volgt mij met zijn ogen. Uit de bak met de handpoppen pakt hij een fantasiefiguur, moet erom lachen en vraagt: "Wat?". Ik herhaal zijn vraag en laat zien dat je de handpop over je hand kunt doen en dat het diertje geluid kan maken. Najib krijgt een lach op zijn gezicht, doet de handpop aan zijn hand en laat hem hetzelfde geluid maken. Hij kijkt mij (uitnodigend) aan. Ik ga op zijn uitnodiging in door de andere pop te pakken die ook kan piepen. Al snel ontstaat er zo een woordloos gesprek tussen de twee handpoppen. We sluiten af door de datum op een blad te schrijven en een sticker erbij te plakken. Ik leg het blad in de map van Najib en geef de map aan hem. Ik geef aan dat we deze bewaren in de kast en wijs de plek aan waar hij deze mag neerleggen. Najib legt de map in de kast en sluit de schuifdeur.

Als ik Najib de week erop zie, springt hij op van zijn stoel, zegt: "Ik weet." Hij loopt voor mij uit naar de kamer waar wij samen gaan werken. Hij gaat ditmaal niet zitten maar wijst naar het spelmateriaal en zegt: "Kom juf." Ik ga bij hem zitten en zie hoe Najib bak voor bak bekijkt en de tijd neemt om het materiaal te kiezen dat hij nodig heeft. Ik kijk in stilte toe en reik Najib zo nu en dan iets aan. Als het bijna tijd is, benoem ik dit hardop. Ik vertel Najib dat ik een foto van zijn spelbeeld zal maken om de volgende week weer precies hetzelfde voor hem klaar te zetten. Hij knikt met een glimlach en helpt mij met het maken van de foto. De week erop zorg ik ervoor dat de spelfiguren van Najib weer op de plek staan. Als hij binnenloopt, verschijnt er een grote lach op zijn gezicht, wijst naar het spelmateriaal en dan naar mij: "Jij gedaan?" Ik antwoord dat dit klopt en laat hem de foto zien van de vorige week. Najib lacht en zegt: "Ja goed!" Najib gaat bij het spelmateriaal zitten en gaat verder. Vandaag kijkt hij mij regelmatig aan en zegt hardop wat hij vast heeft. Najib zet zo nog een aantal spelfiguren neer en geeft er dan opeens één aan mij. Hij gebaart waar het figuur mag komen te staan. Op deze manier zetten we samen nog een aantal figuren neer. Als ik een figuur op een "verkeerde" plek zet, tikt Najib op mijn arm, schudt zijn hoofd en wijst aan waar het wél moet staan. Op een gegeven moment steekt Najib zijn duim op. Hij geeft daarmee aan dat alles zo

goed staat en hij klaar is. In het eindbeeld (zie afbeelding), dat zo is ontstaan, is een duidelijke grens zichtbaar. Aan de ene kant bevindt zich een waterwereld met dieren. Aan de andere kant staat een hele groep mensen achter een rots opgesteld. In de voorste rij mensen staan politiefiguren. Het beeld roept veel gedachten en hypothesen bij mij op. Najib staat op en zegt: "Wij tekenen."

Zelfzorg

Heel bijzonder vind ik de kleine stapjes die in de therapieruimte worden gezet, die tot resultaat hebben dat één kind weer even kind kan zijn. De lege blik verandert in pretoogjes. De gesloten houding verandert in meer openheid. Het kind, dat in eerste instantie ieder contact afweert en zich wantrouwend opstelt, durft mij steeds meer te betrekken bij wat hij doet. Maar het is wél van belang dat ik weet waar mijn eigen grenzen liggen. Het volgen van intervisie en supervisie is voor mij dan ook een voorwaarde om therapie te kunnen geven. Het is een solitair beroep en het kan makkelijk gebeuren dat er een blinde vlek ontstaat. Het is bovendien fijn om met collega's te sparren en te merken dat zij tegen dezelfde onderwerpen aanlopen. Het levert herkenning en erkenning van de juiste werkwijze.

Het resultaat op de gezichten van de kinderen en de effecten in de klas zorgen ervoor dat ik mezelf wil blijven inzetten voor de meerwaarde van de methodiek van Stichting Tussenspel. Goede zelfzorg maakt dat ik dit werk kan dragen en volhouden. <<

www.tussenspel.nl

Nieuw

We zijn vaak geneigd om eerst alles over een probleem te willen weten, in de hoop dat we dan vanzelf bij een oplossing komen. Maar vaak is er geen causaal verband tussen een probleem en een mogelijke oplossing. Oplossingen vinden we door bijvoorbeeld aan het kind te vragen (of door te observeren) wat eerder succesvol verliep, of door samen te ontdekken welke talenten het kind al in huis heeft, die behulpzaam kunnen zijn.

Corry Wolters | 40 pagina's | stevige waaier | € 8,95

Bestseller

Helpende gedachten zijn gedachten die prettig, gewenst, effectief en positief zijn; ze kunnen het zelfbeeld van kinderen aanzienlijk verbeteren.

55 kaarten | ISBN 9789491806117
full colour | € 12,50

 pica

Voor meer info of bestellen:
www.uitgeverijpica.nl

Gratis verzending vanaf 35 euro!
(Alleen binnen Nederland)